

Nepilnības sistēmā un tirgus dalībnieku sadarbībā samazina kompensējamo zāļu pieejamību

Publicēts: 28.09.2018.

[Jaunumi](#)

Konkurences padome (KP) [tirgus uzraudzībā](#) par kompensējamo zāļu izplatīšanu konstatējusi, ka pastāv sistēmiskas problēmas gan zāļu izplatīšanā, gan to sadales kārtībā, kas ietekmē zāļu pieejamību patērētājiem.

KP 2018. gada pavasarī veiktās patērētāju aptaujas dati liecina, ka 87 % respondentu ir bijušas grūtības saņemt aptiekās kompensējamās zāles, kas kopsakarā ar citiem uzraudzībā izdarītajiem secinājumiem liecina, ka patērētājiem Latvijā pastāv problēmas zāļu fiziskajā pieejamībā.

KP izpēte liecina, ka zāļu vairumtirdzniecībā pieaug tirgus koncentrācija – 83 % tirgus aizņem četri lielākie vairumtirgotāji, kas rada augstus konkurences riskus. Tāpat abos zāļu izplatīšanas līmeņos – ražotāju un lieltirgotavu – pastāv apstākļi, kas kavē patērētājiem kompensējamo zāļu pieejamību. Ražotāju līmenī tās ir grūtības ielānot piegāžu apjomus, ko ietekmē informācijas nepieejamība par zāļu faktisko pieprasījumu valstī, krājumiem lieltirgotavās un eksportu, ko veic lieltirgotavas, savukārt lieltirgotavu līmenī – caurskatāmas sistēmas neesamība zāļu sadalē. Tas savukārt nozares uzraugiem neļauj efektīvi kontrolēt, vai aptiekas tiek nodrošinātas ar zālēm 24 stundu laikā un vai netiek diskriminētas konkurējošās aptiekas.

Salīdzinot piegādes apjomus ar kompensācijas apjomiem, KP secina, ka gada griezumā analizētās 12 zāles lieltirgotavām piegādātas pietiekamā apjomā un zāļu trūkums aptiekās, ja arī veidojās, tad tam ir īstermiņa raksturs, un tā iemesli nav ražotāju neizpilde, bet drīzāk nepietiekams krājumu apjoms lieltirgotavās. Šādos apstākļos zāļu rezervēm lieltirgotavās ir būtiska nozīme un, KP ieskatā, būtu jānosaka pienākums lieltirgotavām uzturēt augstāku zāļu rezervju līmeni, lai nodrošinātu zāļu pieejamību vietējiem patērētājiem.

KP tirgus uzraudzībā konstatējusi, ka vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības vertikālā integrācija pastiprina lieltirgotavu tirgus varu pret konkurentiem un var radīt priekšrocības tiešu piegādes līgumu noslēgšanā ar ražotājiem. Tas savukārt rada konkurences priekšrocības zāļu saņemšanā un piegādē savām aptiekām. Tāpat priekšrocības rada atsevišķos piegādes līgumos ražotāju piešķirtās atlaides lieltirgotavām, kuras būtiski samazina faktisko iepirkuma cenu lieltirgotavām un kuras pirmšķietami vērtējamas kā nesaistītas ar efektivitātes ietaupījumiem. Tās netiek nodotas tālāk patērētājiem, tādējādi lieltirgotavām sniedzot iespēju gūt lielākus ienākumus.

KP skatījumā ir absolūti nepieņemami, ka kompensējamās zāles, kuru izplatību Latvijā atļauj un apmaksu ierobežota budžeta apstākļos veic valsts, var tikt izmantotas par nepamatotu ieņēmumu gūšanas avotu, paturot sev zāļu ražotāja piešķirto atlaidi. KP norāda, ka atbildīgajām institūcijām, vienojoties ar ražotājiem par kompensējamo zāļu cenu, būtu jāņem vērā, kādas atlaides ražotājs plāno piešķirt zāļu izplatīšanai vairumtirdzniecībā.

Uzraudzībā konstatētais liecina par valsts kompensējamo zāļu, it īpaši B sarakstā iekļautajām, kas parasti ir unikālas un nav aizvietošanas, izplatīšanas un zāļu sadales sistēmiskām problēmām. KP ieskatā, atbildīgajām institūcijām būtu jāizvērtē tāda reģistra veidošanas iespējas, kurā zāļu lieltirgotavām un aptiekām būtu nepieciešams sniegt informāciju par zāļu krājumiem. Tas ļautu ne tikai kontrolēt zāļu krājuma un eksporta riska samēru, bet arī efektīvāk reaģēt uz dažādu līmeņu tirgus dalībnieku un patērētāju sūdzībām par zāļu īstermiņa nepieejamību. Šī sistēma varētu būt integrēta ar jau pastāvošu sistēmu un paredzētu iespēju pārbaudīt, vai zāļu sadale ir nediskriminējoša.

Tirgus uzraudzībā tika vērtēti iespējamie konkurences ierobežojumi kompensējamo zāļu B sarakstā iekļauto zāļu izplatīšanā vairumtirdzniecības līmenī, ņemot vērā, ka šī saraksta zālēm tirgū nav aizvietotāju. Iegūtā informācija aptver laika periodu no 2014. gada līdz 2016. gadam.

<https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/nepilnibas-sistema-un-tirgus-dalibnieku-sadarbiba-samazina-kompensejamo-zalupieejamibu-0>